

ערביי ישראל: למי הם חייבים נאמנות

עתליה בן-מאיר¹

במשך עשרות שנים היו המומחים לענייני ערביי ישראל משוכנעים כי אלה עברו תהליך של ישראליות, המאופיין במעורבות מוגברת בענייני מדינת ישראל ובזהות פלשתינית הולכת ופוחתת. המציאות טפחה על פניהם. מחקר שנערך בשנת 2000 הראה ירידה חדה בהזדהות עם ישראל, משיעור של 38.4% בשנת 1996 ל-11%, בעוד ההזדהות כפלשתינים נסקה מ-46.4% ל-74%. בד בבד עם תהליך זה, הלכו וניטשטשו קווי התיחום בין מימושן של זכויות האזרח של ערביי ישראל לבין המאבק הלאומי בשטחים.

התוצאה הסופית היא קבלת סדר-יום שאינו עולה בקנה אחד עם אזרחות ישראלית, אך תואם את המטרות הפוליטיות והטריטוריאליים של הרשות הפלשתינית. סדר-יום זה משתקף בתהליכים להק, אשר כל אחד מהם לחוד, וכולם יחד, מסכנים את המשך קיומה של מדינת ישראל כמדינה יהודית-ציונית:

- א. הפלשתיניזציה של הזהות האזרחית של ערביי ישראל, והערביזציה של זהותם הפוליטית.
 - ב. מגמות דמוגרפיות המאיצות התפשטות ורציפות טריטוריאלית פלשתינית.
 - ג. מאמצים ממוקדים מצדה של ההנהגה הערבית-ישראלית לבטל את אופייה היהודי-ציוני של ישראל.
 - ד. הדרישה החד-משמעית להיות מוכרים כמיעוט לאומי עם זכויות לאומיות, לרבות אוטונומיה.
 - ה. התמיכה הבלתי-מסויגת שערביי ישראל מעניקים לרשות הפלשתינית ולמטרותיה הטריטוריאליות.
- מאמר זה מנסה לשפוך אור על ההשלכות של תהליכים אלה על קיומה של מדינת ישראל.

האיסלמיזציה של הסכסוך הישראלי-ערבי

הפונדמנטליזם האיסלמי רואה את עצם קיומה של ישראל בתחומי העולם הערבי, כקרב קיומי בין איסלם ליהדות. בעיה זו נעשתה עוד יותר מורכבת שנים האחרונות, בשל ההאצלה של קדושה לפלשתיין ולירושלים.

על פי התיאולוגיה האיסלמית החדשה המשרתת את המאבק באויב הציוני אין הערבים רשאים לוותר ולו על סנטימטר של פלשתיין, לא כל שכן לקבל ישות זרה בקרבם.² אי לכך, עצם הנוכחות

¹ ד"ר עתליה בן-מאיר לימדה באוניברסיטת נטאל, בדרבן, אפריקה הדרומית. פירסמה מאמרים על סוגיית היחס של המפלגה הלאומית (The National Party) לשאלת האפרטהייד. פירסמה בעבר גם בתיב.

הישראלית ב"פלסטין" יוצר דילמה חמורה לעולם המוסלמי, כפי שהדבר משתקף בהצהרה של פתחי שקאקי, מייסד הג'יהאד האיסלמי הפלשתיני, אשר לפיה חורבנה של ישראל הוא רצון האל וגזרה משמים.³

בתוך תפישת הקדושה של פלשתיין טבועה האמונה כי המאבק נגד ישראל הוא חלק בלתי-נפרד מהמאבק הפנימי והחיצוני שבין האיסלם לבין היהדות. פלשתיין היא הצעד הראשון לקראת אחדות איסלמית, ולכן, חובה על כל המוסלמים להגן עליה. אין זו רק מלחמה על גבולות. זהו קרב של אמונה בין איסלם לבין יהדות, מאחר שעצם קיומו של האיסלם נמצא בסכנה.⁴ מאבק זה מומחש בדוקטרינה של החמאס, הרואה את המהות הדתית של הסכסוך בין היהדות לבין האיסלם כתהום שאינו ניתן לגישור, שנפער בין אמת לשקר. המלחמה בין יהודים למוסלמים היא אפוא בלתי-מתפשרת, מלחמת קיום,⁵ ולא בעיה של גבולות.⁶

יתרה מזאת, שקיעתו של העולם האיסלמי מיוחסת לקנוניה שקשרו היהודים והאימפריאליזם המערבי במטרה להילחם באיסלם. היהודים, המנצלים את חדירת הליברליזם, החילוניות והמודרניות, הם חיל החלוץ של קנוניה אימפריאליסטית שנועדה להחליש ולשעבד את העולם האיסלמי ולמנוע את התפשטותו. קיומה של מדינת ישראל בתמיכתו של המערב הוא הוכחה מוחשית לקנוניה זו. עצם נוכחותם של יהודים בפלשתיין מהווה הוכחה חותכת למתקפה המערבית על המוסלמים בתקופה המודרנית. הנה כי-כן, ג'יהאד נגד האויב היהודי והאויב המערבי גם יחד, הוא חובה דתית להצלת החברה האיסלמית; המאבק נגד ישראל עולה בקנה אחד עם המאמצים להגן על ולאחד את העולם המוסלמי.⁷

במסגרת השקפת עולם זו, ודאי שאין כל מקום לפשרות. ויתורים טריטוריאליים, נדיבים ככל שיהיו, אין ביכולתם לפתור סכסוך זה.

**

² Reuven Paz, Martin Kramer, "Islam in the New World Order", *Middle East Contemporary Survey*, (eds.) Ami Ayalon and Hai Shaked, Moshe Dayan Center for Middle Eastern and African Studies, Tel Aviv University, Westview University Press, Vol. XXV, 1991, pp. 181-182, quoted in Rosenberg, *The Development of Palestinian Islamic Entities During the Years 1967-1988*, M.A. thesis, Department of Middle East History, Haifa University, December 1989, pp. 25. מרכז משה דיין ללימודי המזרח התיכון ואפריקה, אוניברסיטת תל-אביב, התאבדות וג'יהאד באיסלם הרדיקלי הפלסטיני: הפן הרעיוני. נתונים וניתוח, אוגוסט 1998, עמ' 18; ראובן פז, התפתחות הגורמים האיסלמיים הפלסטיניים בשנים 1967-1988, עבודת גמר לתואר שני, המחלקה ללימודי המזרח התיכון, אוניברסיטת חיפה, דצמבר 1989, עמ' 25.

³ Meir Hatina, "Palestinian Radicalism: The Islamic Jihad Movement", Moshe Dayan Center for Middle Eastern and African Studies, Tel Aviv University, Survey No. 116, 1994, p. 36.

⁴ פז, 1998, עמ' 18.

⁵ פז, 1998, עמ' 33.

⁶ אלי רכס, "התנועה האיסלמית בישראל, זיקתה לאיסלם הפוליטי, מתוך: השסע היהודי-ערבי: מאפיינים ואתגרים, מקראה, עורכים רות גביזון ודפנה הקר, המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2000, עמ' 271-296.

⁷ ראובן פז, התפתחות הגו רמים האיסלמיים הפלסטיניים בשנים 1967=1988, עבודת גמר לתואר שני, המחלקה ללימודי המזרח התיכון, אוניברסיטת חיפה, דצמבר 1989, עמ' 25.

באמצעות הדגשת "המהות האיסלמית" של הבעיה הפלשתינית הצליחו הפונדמנטליסטים לממש את המטרות הבאות:

- העצמתה של פלשתיין בדוקטרינה האיסלמית.
- איסלמיזציה של הלאומיות הפלשתינית.
- איסלמיזציה של הגיאוגרפיה וההיסטוריה של ארץ-ישראל.

העצמתה של פלשתיין בדוקטרינה האיסלמית – הגייהאד לשחרור פלשתיין הועלה לדרגה של עניין כלל-איסלמי,⁸ על-ידי הצגתו של הסכסוך הערבי-ישראלי כמאבק דתי-תרבותי, וכצורה הבוטה ביותר של תוקפנות מערבית נגד האיסלם.

איסלמיזציה של הלאומיות הפלשתינית – הלהט הלאומי הפלשתיני מאורגן ומתועל להגשמת מטרות האיסלם. כך, המרכזיות של פלשתיין לדוקטרינה האיסלמית הופכת את שחרור פלשתיין לצעד הכרחי בתהליך השיקום והאיחוד של האומה האיסלמית.

איסלמיזציה של הגיאוגרפיה וההיסטוריה של ארץ-ישראל – במאמץ לספק מסגרת שבתוכה ניתן לטפל במציאות הפוליטית המודרנית, המגולמת בכיבוש פלשתיין על-ידי היהודים, הפונדמנטליסטים המציאו מחדש ושכתבו את ההיסטוריה של ארץ-ישראל, כשהם מציגים את האיסלם במרכז האירועים שהתרחשו במזרח-התיכון בתקופה העתיקה, תוך הכחשת קיום כל זיקה יהודית לפלשתיין ולהר הבית.⁹ הרוויזיוניזם שלהם מכוון לשכנע את העולם כי הערבים הם תושביו הקדומים של המזרח-התיכון – עוד לפני העברים – ולכן הם היוורשים האמיתיים של העמים העתיקים. המסקנה מתוך עיקרון דתי זה היא שאין לעם אחר כל זכות היסטורית על האזור.¹⁰

האידיאולוגיה של התנועה האיסלמית הישראלית

באופן כללי, ההנהגה של התנועה האיסלמית מערפלת את האידיאולוגיה שלה ביחס לטיבו של המושג "מדינה איסלמית בפלשתיין". הם נמנעים מלהגדיר את גבולותיה, בהשאירם את כל האפשרויות פתוחות לגבי מדינה זו: האם היא תקיף את כל השטחים, כולל את ישראל, או תצטמצם לטריטוריה המשתרעת לצדה של ישראל. הפתרון לטווח ארוך שמציעה התנועה למצוקתם של ערביי ישראל הוא דו-משמעי ומעורפל במכוון, החל בהכרזות מפורשות של תמיכה בדו-קיום עם ישראל ועד לאיומים גלויים בהתקוממות וחזון של הקמת מדינה מוסלמית על כל שטחי פלשתיין.

הכוח המניע שמאחורי הפלג המתון של התנועה האיסלמית הישראלית הוא מנהיגה הרוחני, שיח' עבדאללה נימר דרוויש. בהנהגתו, התנועה מכוונת כלפי פנים: חזרה אל השורשים האיסלמיים. בשנים האחרונות הקדישה התנועה את מאמציה לפעולה בתוך מסגרת זו, עם שימת דגש על ההחזרה בתשובה, חינוך ופיתוח שירותים נרחבים של חינוך, בריאות ורווחה לאוכלוסייה הערבית.¹¹

⁸ Meir Litvak, *The Islamization of Palestinian Identity: The Case of the Hamas*, Moshe Dayan Center for Middle Eastern and African Studies, Tel Aviv University, August 1996, p. 6.

⁹ פז, 1998.

¹⁰ משה שרון, "הגורם האיסלמי בפוליטיקה של המזרח התיכון", *נתיב*, מרץ 1992, עמ' 15-18, עמ' 17.

¹¹ Nachman Tal, *The Islamic Movement in Israel*, Jaffee Center for Strategic Studies, Tel Aviv University, Volume 2, No. 4, February 2000.

תוך ניצול המסגרת הדמוקרטית הישראלית והכלים אותם היא מקנה, החדירה התנועה את עמדותיה ועקרונותיה ומעמדה בקרב הקהילות הערביות והלכה והתבססה, במיוחד על-ידי השתתפות פעילה בבחירות המקומיות. דא עקא, החברה הישראלית אפשרה לתנועה האיסלמית לדגול בעניינים האיסלמיים ולשמור על התבדלות ערבית, מבלי לנטוש את אמונתה כי, בסופו של דבר, החזון שלה אודות המדינה האיסלמית ינצח.

מדיניותו של שיח' דרוויש כלפי ישראל וכלפי היחסים בין המדינה והמוסלמים הישראלים היא דו-משמעית. הוא מתנגד לג'יהאד צבאי, בהדגישו את מחויבותה של התנועה האיסלמית לפעולות חוקיות, במסגרת החוק. בהבליטו את מדיניותו הפרגמטית, הוא עושה הבחנה בין מציאות פוליטית לבין אידיאולוגיה פוליטית,¹² כשהוא מטיף ל"ג'יהאד של הנפש". אמנם הוא מותח ביקורת על השימוש באלימות ללא התגרות, אך באותה עת הוא כבר הביע את דעתו שישראל אינה מסוגלת לתפוס, לא את העוצמה ולא את ההשלכות של כוחו העולה של האיסלם. לא הערבים הם המיעוט אלא דווקא ישראל - היא המהווה מיעוט בטבורו של העולם המוסלמי והערבי: "האם אין מנהיגי ישראל חוששים כי העולם המוסלמי יתאחד ויחליט להעביר את ישראל מן האזור? אנו החזקים, אנו אלפי המיליונים אשר רק עכשיו התחלנו להתעורר."¹³

בניגוד מוחלט למדיניות הפייסנות הגלויה כפי שהיא מתבטאת בדברי שיח' דרוויש ולהצהרות הפומביות של הנהגת התנועה, שני העיתונים הרשמיים של התנועה, אל-סיראת סאות אל-חאק ו-אל-חורייה למדו לנצל את הפתיחות ואת האתוס הדמוקרטי של ישראל כדי לתקוף אותה ולהסית נגדה, ואף להאשים את המדינה ואת היהודים במעשי אכזריות נוראיים.¹⁴ עיתונים אלה נותנים ביטוי מלא לכל המרכיבים של הדוקטרינה של האחים המוסלמים: החזון של מדינת-על איסלמית, הקרבה למען אלה, ההתחייבות להתמדה והעיקרון של ג'יהאד אלים.¹⁵ הם מפרסמים, לעיתים קרובות, האשמות אנטישמיות חמורות על יהודים ועל מדינת ישראל, מעלים ספקות באשר ליכולת קיומה של ישראל, שוללים את חוקיותה, מטיפים לצורך לקבל בחזרה את פלשתין כולה, ולעתים אף מנבאים את חורבנה של מדינת ישראל.¹⁶

בניגוד לכך, הפלג הצפוני, המונהג על-ידי שיח' ראיד סאלח, הוא לאומני קיצוני ושולל בגלוי את זכות קיומה של ישראל. ב-1996, בעקבות מחלוקת על השתתפות בבחירות הכלליות, נוצר קרע בתוך התנועה, כאשר הפלג הקיצוני, הנאמן לסירובו להקנות לגייטמצייה למדינת ישראל ולו רק במישור ההצהרתי, התנגד, ללא פשרות, לאפשרות להצטרף למרוץ הפרלמנטרי.

הפלשתניזציה של המפלגות הפוליטיות הערביות

ערביי ישראל אינם קבוצת אוכלוסייה העשויה מקשה אחת. אדרבא, מאמצים שנעשו במרוצת 20 השנים האחרונות לאגד את המפלגות הערביות השונות למפלגה ערבית אחת, סוכלו בעיקר בשל חילוקי דעות אידיאולוגיים. אף-על-פי-כן, הניכור הגובר כלפי ישראל הוביל להיערכות מחדש של המפלגות הערביות, היערכות המסמלת את הקרע הגובר בין ערביי ישראל לבין המפלגות הציוניות.

¹² דורון ברדך, שינויים אידיאולוגיים ופוליטיים בקרב ערביי ישראל בשנים 1967-1977, עבודת גמר לתואר שני, אוניברסיטת חיפה, נובמבר 1990, עמ' 76-77.

¹³ רכס, 2000, עמ' 283.

¹⁴ Raphael Israeli, *Muslim Fundamentalism in Israel*, London: Brassey's, 1993, p. 116.

¹⁵ רוני שקד ואביבה שאבי, חמאס: מאמונה באללה לדרך הטרור, ירושלים: כתר, 1994, עמ' 226-227.

¹⁶ רפאל ישראלי, איסלאם פונדמנטליסטי בישראל, לונדון: הוצאת בראסי, 1993, עמ' 116.

מאז המחצית השנייה של שנות ה-80, ערביי ישראל מצהירים בביטחון הולך וגובר, כי אינם זקוקים עוד ליהודים שייצגו אותם.¹⁷ המפלגה הערבית הדמוקרטית, שנוסדה על-ידי עבד אל-והאב דראושה, מגלמת מגמה זו בהופכה למפלגה הלאומית הראשונה על טהרת הערבים. בשתי מערכות הבחירות, ב-1988 וב-1992, המפלגה הבליטה ללא לאות את ערבותה. סיסמתה בשנת 1992 היתה לאומנית במיוחד: "קול ערבי למפלגה ערבית". מגמת הערביזציה התחזקה בעקבות האיסלמיזציה של המפלגות הפוליטיות. המפלגה הקומוניסטית הישראלית החליפה את הנהגתה היהודית והנוצרית בהנהגה על טהרת המוסלמים, ואפילו מפלגת העבודה זנחה מדיניות משכבר הימים להכליל מועמדים נוצרים ומוסלמים ברשימת המפלגה, ובחרה במוסלמים בלבד.

במקביל למגמה זו, הלכה ופחתה התמיכה במפלגות הציוניות.¹⁸

המטמורפוזה של ההסכמה הכללית

בבקשם להפיק יתרון מהיותם "גוש חוסם" פוטנציאלי, אימצו המפלגות הפוליטיות הערביות עמדות פרגמטיות, ובכך חיזקו את הפוטנציאל שלהן להשתתף בתהליכי קבלת החלטות פוליטיות. המעבר המשולב הזה התאפיין בתנודה לעבר מרכז המפה הפוליטית וכלפי ההסכמה הכללית הישראלית. אף-על-פי-כן, ניתוח העמדות הפוליטיות של המפלגות מראה כי מיקומן של המפלגות הערביות במרכז המפה הפוליטית, אינו תולדה של מיתון האידיאולוגיה שלהן אלא נעוצה בתפנית החרפה של המפה הפוליטית הישראלית שמאלה. הווה אומר, בעשור האחרון אימצה למעשה ההסכמה הכללית הישראלית, את המצעים הפוליטיים של המפלגות הערביות, תוך יצירת קונצנזוס סביב האידיאולוגיה, שהקמתה של מדינה פלשתינית היא הדרך היחידה להשגת שלום במזרח התיכון.

גיבושה של זהות פלשתינית ישראלית-ערבית והתחברות עם אש"פ היתה מגולמת ב"קונצנזוס כללי" זה. מקורו באידיאולוגיה שהתמצתה בנוסחה "שתי מדינות לשני עמים" כפתרון לסכסוך הערבי-ישראלי, בהניחה מראש נסיגה ישראלית לגבולות 1967 והקמה של מדינה פלשתינית, אשר בירתה היא מזרח ירושלים. כיום, הקונצנזוס הכללי שינה צורה כדי להתאים עצמו למטרתו החדשה: מחיקת האופי היהודי-ציוני של ישראל והקמת "מדינת כל אזרחיה". באופן זה, הסיסמה "שתי מדינות לשני עמים" הפכה לבלתי-רלוונטית.

ערביי ישראל, ברובם, מכריזים באופן חד-משמעי וללא כחל ושרק, על התנגדותם לשימור הגדרתה של מדינת ישראל כ"מדינה יהודית". יתירה מזו, התנגדות זו תישאר בעינה גם לאחר שייחתם הסכם שלום ותקום מדינה פלשתינית. דרישתם זו, הגובלת באולטימטום, למחיקת אופיה היהודי-ציוני של ישראל, שוללת את זכותם של היהודים להגדרה עצמית. משמעות דרישתם היא הקמתה של מדינה פלשתינית לעם הפלשתיני, ומדינה אחרת, אזרחית לא-יהודית, משותפת ליהודים ולערבים.¹⁹

הצעת החוק שהוגשה על-ידי חברי הכנסת באראכה, מחויל וגווי'נסקי בחודש יולי 1999, מבטאת מטרה זו: ביטול ההמנון הלאומי וכל המוסדות הלאומיים הציוניים. הצעת החוק אף מרמזת כי "ציונות היא

¹⁷ בנימין נויברגר, "מגמות בהתארגנות הפוליטית של ערביי ישראל", הפוליטיקה הערבית בישראל על פרשת דרכים, אלי רכס ותמר מגנס (עורכים), מרכז משה דיין ללימודי המזרח התיכון ואפריקה, אוניברסיטת תל-אביב, אוגוסט 1995.

¹⁸ Hillel Frisch, "The Arab Vote: The Radicalization of Politicization?", *Israel Affairs*, Special Issue: Israel at the Polls, 1996, pp. 103-120; אוסיצקי-לזר, "הקול הערבי בבחירות לכנסת ה-15", סקר על ערביי ישראל, מספר 24; ראה גם: גאנס, המרכז למחקרי שלום – גבעת חביבה, אוקטובר 1999, ע' 20.

¹⁹ אסעד גאנס ושרה אוסיצקי-לזר, "אינתפאדת אל-אקצה בקרב אזרחי ישראל הערביים: סיבות ותוצאות", סקר 27, מרכז למחקרי שלום – גבעת חביבה, ינואר 2001, ע' 20.

גזענות".²⁰ בהצעה להכנסת שינויים אלה, מתיימרת הצעת החוק להגן על זכויות הערבים הפלשתינים בישראל כמיעוט לאומי. הנה כי-כן, הישראליות מייפה את כוחם של ערביי ישראל לנצל את התהליך הפוליטי ומימוש זכויותיהם הפוליטיות, על-מנת לגייס מספיק כוח פוליטי בכדי לחתור לביטול מהותה היהודית-ציונית של מדינת ישראל ולשלול מן היהודים את זכותם הדמוקרטית להגדרה עצמית.

הסכסוך על מהותה של מדינת ישראל ועל ההכרה בערביי ישראל כמיעוט לאומי, צופן בחובו פוטנציאל להסלמה לעימות אזורי ואף בינלאומי.²¹ ערביי ישראל מבססים את תביעתם על אמנות בינלאומיות שונות המתייחסות לזכויות האדם, לרבות זכויות המיעוטים. על בסיס זה, עשויים ערביי ישראל לעתור למנהיגות הפלשתינית ללחוץ על ישראל, במישרין או באמצעות מדינות ערב, להיכנע לדרישותיהם. הם גם יכולים לגייס לחץ בינלאומי על-ידי פנייה אל האו"ם, אל האיחוד האירופי או אל ארגונים שונים לזכויות האדם. בכך יהפוך מעמדה של ישראל כמדינה יהודית-ציונית - לבעיה בינלאומית וכל-ערבית.

מדאיגה במיוחד העובדה כי, לאור האינתיפאדה של אוקטובר 2000, מומחה לערביי ישראל כ- פרופסור אלי רכס, אינו שולל לחלוטין את האפשרות כי ההנהגה הפוליטית והאינטלקטואלית תגייס את ההמונים הערביים ותגבש אותם סביב הדוקטרינה של פיצול ישראל למדינה דו-לאומית.²²

**

לגישות אנטי-ישראליות אלה, המטופחות בקרב המגזר הערבי, יש תוצאות ברורות. סקר (טבלה 1 להלן) שבדק עמדתם של ערביי ישראל כלפי זכות הקיום של מדינת ישראל הראה את התוצאות הבאות:²³

50%	הכרה ללא סייג
29%	הכרה מסויגת
21%	חוקיותה בספק
81.5%	על ישראל לחדול מלהיות מדינה יהודית
69.4%	החלפתה של ישראל במדינה חילונית או איסלמית

טבלה 1

²⁰ הארץ, 10 באוקטובר 1999.

²¹ אורי הורוביץ, ערביי ישראל והמדינה הפלשתינית: עדכון אסטרטגי, מרכז יפה למחקרים אסטרטגיים, אוניברסיטת תל-אביב, נובמבר 2000, עמ' 11-13.

²² אלי רכס, "הערבים בישראל: פתיחה מחדש של קובץ 1948", יום עיון בנושא האינטפאדה, מרכז משה דיין ללימודי המזרח התיכון ואפריקה, אוניברסיטת תל-אביב, ינואר 1, 2001.

²³ סמי סמוחה, "נקודת ראותו של סוציולוג", מתוך: אחד מכל שישה בישראל, יחסי גומלין בין הרוב היהודי למיעוט הערבי בישראל, עורך אלוף הראבן, מוסד ון ליר, ירושלים, 1981, עמ' 102-109.

הגישות המשתקפות מסקר זה מוכיחות בעליל שערביי ישראל אינם סובלים משום שישראל מפלה אותם לרעה, אלא משום שישראל קיימת כמדינה יהודית.

סקר שערכה מינה צמח, בו נשאל מדגם של ערביי ישראל האם היו מזדהים עם הפלשתינים או עם היהודים במקרה שתפרוץ מלחמה, אישש ממצאים אלה, כפי שמראה טבלה 2 להלן:²⁴

בנסיבות הקיימות		אם ישראל תיעתר לכל דרישותיהם	
תומך בפלשתינים	תומך בישראל	תומך בפלשתינים	תומך בישראל
66%		50%	33%

טבלה 2

דמוגרפיה וגיאוגרפיה:

כוחות דמוגרפיים משנים בהדרגה את הרכב האוכלוסייה בישראל, לרעתה של האוכלוסייה היהודית.²⁵ בהעריכו את המצב, כותב פרופי ארנון סופר: "לדעתי המצב הדמוגרפי צופן בחובו סכנה גדולה ביותר, המרחפת על יסודותיה של המדינה היהודית-ציונית".²⁶ אפילו שר החוץ שמעון פרס הזהיר שישראל נמצאת בסכנה של איבוד מעמדה כרוב בטריטוריה המשתרעת בין הים התיכון והירדן.²⁷ כיום מהווה האוכלוסייה היהודית כ- 51%, אבל אם לא יחולו שינויים דרמטיים, היא תהפוך למיעוט עוד לפני שנת 2020, כפי שמעידה טבלה 3 להלן:²⁸

בין הים התיכון לירדן		בתוך גבולות מדינת ישראל		שנה
אוכלוסייה לא-יהודית	אוכלוסייה יהודית	אוכלוסייה לא-יהודית	אוכלוסייה יהודית	
49.5%	50.5%	1.8 מיליון – 27%	4.9 מיליון – 73%	2000
58%	42%	3 מיליון – 32%	6.4 מיליון – 68%	2020

טבלה 3

²⁴ הממצאים של הסקר של מינה צמח הובאו ע"י דן שיפטן, ביום עיון בנושא: המיעוט הערבי בין ישראל והפלשתינאים, מרכז משה דיין ללימודי המזרח התיכון ואפריקה, אוניברסיטת תל-אביב, נובמבר 12, 2000.

²⁵ שיעור הריבוי הטבעי של האוכלוסייה היהודית הוא 2.8% לעומת שיעור הריבוי הטבעי של האוכלוסייה הערבית בישראל שהוא 4.14%; Youssef Courbage, "Reshuffling the Demographic Cards in Israel/Palestine", Journal of Palestine Studies, XXVIII, No. 4, Summer 1999, pp. 21-39, quoting from p. 25.

²⁶ ארנון סופר, האומנם סוף החזון הציוני, על המצב הדמוגרפי והגיאוגרפי בארץ ישראל, 1988, עמ' 7.

²⁷ בכנס במרכז הבין-תחומי בהרצליה שדן בנושא החוסן הלאומי של מדינת ישראל, Israelnationalnews.com, נובמבר 28, 2001.

²⁸ מקור הטבלה: הארץ, יולי 17, 2001.

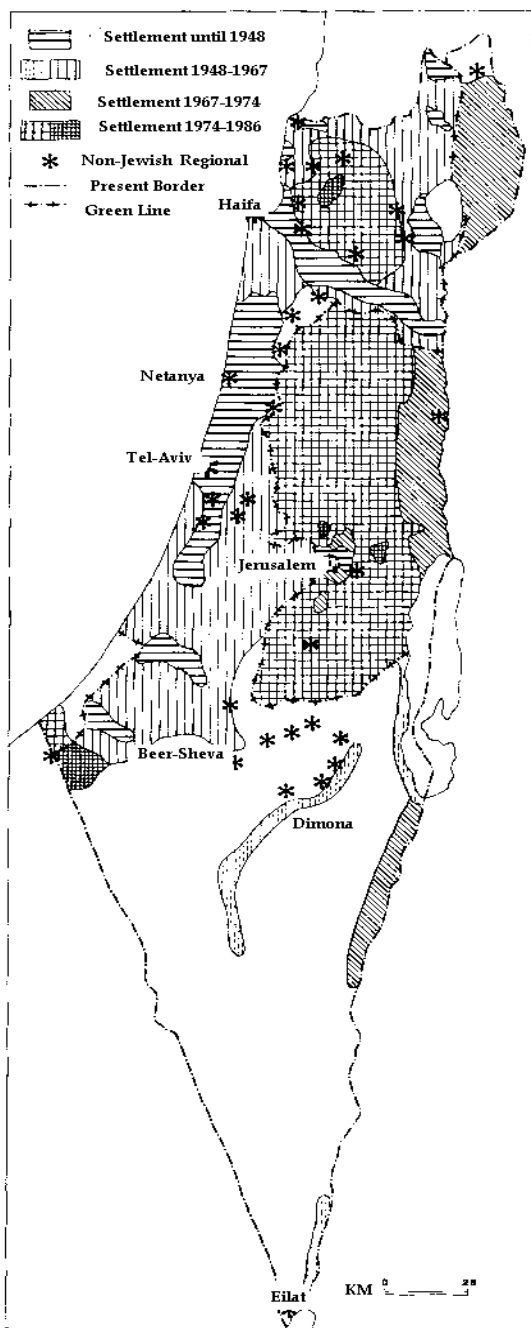
תהליך אוסלו התייחס לחזון של שילוב בין יהודים וערבים. לאמיתו של דבר, השילוב היחיד שהתרחש הוא בין ערביי ישראל לבין הערבים שבשטחים. הקמתה של מדינה פלשתינית אף יכולה, באופן

אקספוטנציאלי, להעצים את התהליך.²⁹ בעוד הקרע התרבותי, הדתי והחברתי בין יהודים לערבים בישראל הולך ומעמיק, אנו עדים להיעלמותם ההדרגתית של גבולות פסיים בין ערביי ישראל לערביי השטחים.

הריבוי הטבעי הגבוה במגזר הערבי דורש שטחים עצומים להתרחבות. התוצאה היא עיבוי כפרים "לא-מוכרים", שהם גושי בתים שנבנו ללא רשיון, בניגוד לתוכניות-מתאר עירוניות. תהליך זה הפך כפרים ליישובים עירוניים, מהם המשיקים למרכזים עירוניים, כגון נצרת וסביבתה, בית הכרם וכו'. במגזר הערבי מכונים שטחים אלה "אגרופי הברזל".³⁰ הבדואים פיתחו שיטה שונה של התפשטות: התיישבות דלילה על פני שטחים נרחבים, כגון בנגב ובגבעות אלונים-שפרעם שבצפון. על-ידי הריבוי הטבעי המואץ שלהם, הם השתלטו על מרחבים בנגב בעלי חשיבות כלכלית ואסטרטגית עליונה לישראל, ובכך הם גם מונעים את יישומן של תוכניות חשובות לפיתוח הנגב על-ידי המדינה.

בד בבד עם הלחץ הנוצר מן הריבוי הטבעי, משמשת הבנייה הבלתי-חוקית המסיבית על אדמות מדינה אליהן פלשו, כאחד מאמצעי ההתנגדות של הערבים לישראל. ממשלות ישראל ניסו בזו אחר זו לסכל את הפלשתיניזציה של אזורים בישראל ולפצל את האוכלוסייה הפלשתינית על-ידי הקמת ישובים יהודיים בתוך ריכוזי ישובים פלשתיניים, אך מאמצים אלה נדונו לכישלון בשל הסגות-גבול של פלשתינים אל שטחיהן של רשויות מקומיות מעורבות. אזור הצפון הוא דוגמא מובהקת לתבוסה הדמוגרפית של היהודים.

המפה הבאה מציגה את שטחי ההתפשטות של האוכלוסייה הלא-יהודית בכלל, ובשנות ה-70 וה-80 בפרט.³¹

אזורי ההתפשטות של האוכלוסייה הלא-יהודית, 1970-1988

²⁹ ארנון סופר, "זיקת ערביי ישראל למדינה פלשתינית", נתיב, 1-2, 1997, עמ' 77-81.

³⁰ ארנון סופר, האומנם סוף החזון הציוני, על המצב הדמוגרפי והגיאוגרפי בארץ-ישראל, 1988, עמ' 15.

³¹ סופר, 1988, עמ' 7.

טבלה 4 מציגה את המרחב הגיאוגרפי, כפי שהוא קיים, לאורך אזורים אסטרטגיים³²:

התפשטות לא-יהודית על פי אזורים גיאוגרפיים

התיישבות לא-יהודית	אזור
51% מכלל האוכלוסייה 75% מאוכלוסיית הגליל העליון 65% מאוכלוסיית הגליל המערבי	אזור הצפון
שרשרת כפרים מוסלמים, בנוסף לעיר אום אל-פחם, שולטים על כביש ראשי המחבר את מרכז הארץ לצפון	ואדי ערה – סמוך לרשות הפלשתינית
שרשרת של כפרים גדולים, הכוללת את: טייבה, באקה אל-עירביה וטירה	השרון המזרחי – סמוך לרשות הפלשתינית
אוכלוסייה בדואית, אשר גדלה פי 6 מאז קום המדינה, אשר השתלטה על אזורים נרחבים בנגב.	הנגב הצפוני

טבלה 4

התוצאה מהתבססותה ישובים לא-יהודים לאורך קו התפר, היא יצירת רצף טריטוריאלי פלשתיני במזרח, מעמאן בירדן דרך יהודה ושומרון, רצף החוצה את ישראל וממשיך עד עזה, עם מובלעות יהודיות במישורים, בעמקים, על קו החוף, בירושלים וכן בבקעת הירדן. נוצר ריכוז של ישובים עירוניים ערביים הנושק את הגבול המפריד בין ישראל לרשות הפלשתינית, אזורים בהם התנועה בין שני צדי הגבול היא חופשית, והפיקוח בלתי-אפשרי.

הפוליטיזציה של "האפליה"

אין להכחיש כי קיים חוסר שוויון חברתי וכלכלי ניכר בין הרוב היהודי לבין המיעוט הערבי. אף-על-פי-כן, ניתוח חסר פניות יוכיח כי אי-השוויון הקיים איננו תוצאה של מדיניות ממשלתית מכוונת נגד המיעוט הערבי, אלא נובע מתהליכים דמוגרפיים והיסטוריים. מן הראוי גם להעריך את המאמצים שנעשו על-ידי ממשלות ישראל לגשר על הפערים ולצמצם את חוסר השוויון.

ייחוס אי-השוויון לאפליה לרעה של ערביי ישראל מתעלם לחלוטין מן המצב החברתי-כלכלי של ישראל. לאמיתו של דבר, הפער בין העשירים לעניים בישראל הוא מן הגדולים בעולם, והוא הולך ומתרחב מדי שנה בשנה. בשנת 1988 קיבל העשירון העליון פי 8.6 יותר מאשר העשירון התחתון. בשנת 2001 גדל הפער לפי 12, כאשר 65% מן הישראלים משתכרים פחות מן ההכנסה הממוצעת.³³ ניתוח ההרכב החברתי והכלכלי של המשפחות העניות מראה כי הקבוצה הגדולה ביותר היא הקשישים -

³² ש.ס.

³³ שלמה סבירסקי, ירון יחזקאל ואתי קורור, *התמונה החברתית*, מרכז אדוה, תל-אביב, 1998, עמ' 4.

31.6%, בעוד החרדים מהווים 9.3% והערבים רק 6.5%. הסיבה העיקרית לרמת ההכנסה הנמוכה לנפש בקרב אוכלוסיות אלו היא המספר הגבוה של ילדים ומיעוט הנשים היוצאות לעבודה.³⁴ לעצם העניין, אי-השוויון והקיטוב מובנים בתוך החברה הישראלית. העוני איננו נחלתה הבלעדית של הקהילה הערבית. טבלה 5 להלן מציגה נתונים המעידים על חומרת העוני במדינת ישראל.

מספר החיים מתחת לקו העוני (לאחר תשלומי העברה ומסים)³⁵

שנה	משפחות	נפשות	ילדים
2000	560,000	1,781,200	683,100
1999	536,000	1,706,700	660,600
1998	527,500	1,666,400	640,700

טבלה 5

טבלה 6 להלן מראה, באופן שאינו משתמע לשני פנים, כי הקו החותך בין עני לעשיר אינו עובר בין המגזר היהודי והמגזר הערבי.

ההכנסה החודשית של יהודים וערבים - חתך על-פי מקום מגורים³⁶

ישוב	1997	1998
אופקים	5,994	6,706
דימונה	8,635	9,468
בית שאן	7,449	8,171
קרית גת	7,462	8,097
שדרות	6,648	7,308

ישובים יהודים שבהם ממוצע ההכנסה החודשית נמוך

³⁴ שאול זרחי, "פערים כלכליים ועוני בישראל", דמוקרטיה מול עוצמת ההון, אלקנה מרגלית, משה קרני ושואל זרחי (עורכים), ספרית פועלים תל-אביב והוצאת יד יערי, גבעת חביבה, המרכז למחקרי שלום, עמ' 92-48.

³⁵ מקור ראשון, דצמבר 14, 2001.

³⁶ המוסד לביטוח לאומי, סקרים תקופתיים, ממוצעי שכר והכנסה לפי ישוב ולפי משתנים כלכליים שונים, מספר 170, 1998-1997, ז'יק בנדלק, ירושלים, אוקטובר 2000, לוח מס. 11.

6,644	6,314	דאלית אל-כרמל	ישובים ערבים/דרוזים
6,295	5,945	אבו סנאן	
6,840	6,241	בית גין	
5,630	5,251	באקה אל-ערביה	
6,184	5,885	שפרעם	
4,451	4,486	אום אל-פחם	
7,011	6,776	עילבון	
16,318	14,717	גבעתיים	
14,848	12,512	בנימינה	ישובים יהודים שבהם ממוצע ההכנסה החודשית גבוה
21,733	19,834	רמת השרון	
27,214	23,257	כוכב יאיר	

טבלה 6

תוך התעלמות מוחלטת מאי-השוויון הפושה בחברה הישראלית, "מומחים" כביכול בנושאי ערביי ישראל, נוטים להאשים את מדינת ישראל כאחראית במצוקות המגזר הערבי. דוגמא מובהקת לתפישת עולם זו ניתן למצוא במאמר שהופיע ב *ידיעות אחרונות* ב-14 לדצמבר, 2001. הכותבים, בהציגם את העוני בו חיים ערביי עכו, ייחסו מצוקותיהם לקיפוח מכון ושיטתי מצד ממשלות ישראל, ובמיוחד בנושא הקצאת משאבים למערכת החינוך הערבית: "המפתח העיקרי ליציאה מהעוני הוא השכלה אקדמית, אולם מערכת החינוך הערבית...נחותה ממערכת החינוך היהודית, בשיעורים מדהימים. על-פי הדו"חות המעודכנים של עמותת "סיכוי"...ושל "משמרת זכויות האדם"...

"מדובר בקיפוח מצטבר ושיטתי המונע מהאזרחים הערבים סיכוי ל שוויון ולרכישת השכלה גבוהה..."³⁷

טבלאות 7-10 להלן מוכיחות שהאשמות אלו הינן משוללות יסוד. ניתן לראות כי, למרות הריבוי הטבעי הגבוה בהרבה של המגזר הערבי לעומת היהודי, מערכת החינוך הערבית התקדמה בצעדי ענק ומתקרבת למערכת היהודית, וכל זאת תודות להשקעות מאסיביות של ממשלות ישראל:

³⁷ *ידיעות אחרונות*, דצמבר 14, 2001.

³⁸ רמת ההשכלה של לא-יהודים (מגיל 15) 1985-1998

סה"כ	+16	15-13	9-12	5-8	0-4	גיל
						שנה
100%	2.5%	5.9%	38.5%	32%	21.1%	1985
100%	7.5%	12.2%	46.7%	21.1%	12.5%	1998

טבלה 7

³⁹ ממוצע מספר התלמידים בכיתה: מערכת החינוך היהודית לעומת הלא-יהודית

8-1997	5-1994	90-1989	5-1984	
27.1	27.4	27.1	26.8	יהודים
30.8	30.9	30.9	31.4	לא-יהודים

טבלה 8

⁴⁰ ממוצע השעות המוקצות לכיתה: במערכת החינוך היהודית לעומת מערכת החינוך הערבית

8-1997	5-1994	90-1989	5-1984	
50.7	50.6	44.9	45.8	המערכת היהודית
46.3	45.7	38.3	36.2	המערכת הלא-יהודית

טבלה 9

³⁸ משה סמיונוב ותמר לרנטאל, "הפרופיל הכלכלי-חברתי של ערביי ישראל", בתוך ישראל בשנת 2000: יזמה לצדק חברתי, מרגלית אלקנה (עורך), יד יערי, מכון למחקר ותיעוד של השומר הצעיר, 1998, עמ' 130.

³⁹ משרד החינוך, המנהל לכלכלה ותקציבים, אגף כלכלה וסטטיסטיקה, מערכת החינוך בראי המספרים, ירושלים, 2000, לוח ג' 24, עמ' 49.

⁴⁰ משרד החינוך, 2000, לוח ב' 5, עמ' 28.

אחוז הזכאים לתעודת בגרות (על פי מגזר)⁴¹

מגזר	1994	1995	1996	1997	1998	1999
ערבי	18.8%	22.2%	23.1%	23.2%	27.4%	31.5%
בדואים בנגב	5.1%	5.7%	5.9%	10.3%	9.6%	13.1%
דרוזים	21.4%	28.7%	27.6%	24.1%	29.8%	35.4%
יהודים	39.5%	43.8%	45.1%	43.7%	43.1%	45.9%

טבלה 10

למרבה הצער, ההנהגה הערבית הכפיפה בשנים האחרונות את התלונות הלגיטימיות של הקהילה הערבית, למה שנראה בעינייה כאפליה הגדולה ביותר נגד הערבים: **האופי היהודי-ציוני של מדינת ישראל**. הבסיס הלאומי והפוליטיזציה של המאבק נגד "אפליה" ולמען שוויון מתומצת בהכרזתו של סאלם ג'ובראן:

ערביי ישראל אינם חושבים עוד על פרנסה, עבודה או תקציבים למועצות המקומיות. הם מתמקדים באופייה של המדינה, באופייה של אזרחותם ובמעמדם כקבוצה בתוך המדינה.⁴²

נאמנותם של ערביי ישראל למדינת ישראל

בניגוד מוחלט להערכה כי הישראליות של ערביי ישראל תגבר, אנו עדים לשחיקה מואצת בתחושת הקרבה למדינת ישראל, ולהגברת הזדהותם עם הרשות הפלשתינית ומטרותיה. גישה זו מתבטאת בהתייחסות הנפוצה של ערביי ישראל, לרבות חברי-כנסת ערביים, אל הקמתה של מדינת ישראל כאל-**נאפכה** ("האסון").

בקו החזית של תהליך זה נמצאת ההנהגה של ערביי ישראל, המשקיעה מאמצים ניכרים בטיפוח הקשרים בין ערביי ישראל והעם הפלשתיני, תרבותו, מסורתו וההיסטוריה שלו בכלל, וכן בין תלמידים במגזר הערבי לבין תלמידים פלשתינים, תוך כדי העמדה בסכנה את נאמנותם למדינה בה הם גרים. הרשות הפלשתינית משמשת כמרכז כובד מוסרי, תרבותי, מדיני ולאומי לערביי ישראל, כשהקשרים בין שני עבריו של הקו הירוק מתחילים בתקופת הילדות. בתי-הספר בגליל ובמשולש מארגנים טיולים אל הרשות הפלשתינית, כדי לקיים פעילויות משותפות עם ילדים בני אותו גיל. התוכנית ההדדית של חילופי נוער נקראת "ילדים ללא גבולות" – שם המשקף את מטרתה: מחיקת הקו הירוק. תופעה נפוצה, אך מטרידה, היא היחסים ההולכים ומתהדקים בין ערבים משני עברי הקו הירוק באמצעות קשרי נישואין.⁴³

⁴¹ משה גביש וצוותו, המגזר הערבי בכלכלת ישראל, הכנס הכלכלי השנתי, קיסריה 200, לוח 4, עמ' 18.

⁴² סאלם ג'ובראן, "חייבים להבין את המועקה", דבר ראשון, מאי 5, 1996.

⁴³ סופר, 1997, ע' 80.

יותר מכל, היו אלו המהומות של ערביי ישראל באוקטובר 2000 אשר סימלו וביטאו באופן מוחשי את הניכור ההדדי בין ערביי ישראל לבין היהודים. קרע זה בלט במיוחד ביום העיון שאורגן על-ידי אוניברסיטת תל-אביב לאחר ההתקוממות, במטרה ללבן את ההשקפות היהודיות והערביות.⁴⁴ אופייה היהודי-ציוני של מדינת ישראל ריחף מעל הדיונים כרוח רפאים. המכנה המשותף לכל ההרצאות שניתנו על-ידי המשתתפים הערבים, היה הביטחון המוחלט שלהם כי אופייה היהודי של מדינת ישראל הוא בלתי-דמוקרטי, מפלה ומקצין את המיעוט הערבי. בהרצאותיהם רמזו הדוברים הערבים, ואף הזכירו במפורש, כי אך ורק ביטולו של האופי היהודי-ציוני של ישראל וכינונם של מנגנונים אזרחיים רב-תרבותיים, הם שיבטיחו שוויון למיעוט הערבי. כנגד טענה זו, הבהירו המשתתפים היהודים כי ישראל לא תוכל להסכים לגישה כזו וכי ויתור פירושו הכחדת ישראל כמדינה יהודית ושליטת הזכויות האזרחיות והלאומיות של היהודים.

ד"ר דן שיפטן דחה את כל ההסברים שייחסו את ההתקוממות הערבית לייאוש נוכח הקיפאון במעמדם של הערבים. אדרבא, על-פי סקר שנערך על-ידי מרכז תמי שטיינמץ, הערבים מגלים אופטימיות באשר לעתיד בשיעור העולה פי 3 על זו של היהודים. לאמיתו של דבר, להתקוממות הערבית לא היה כל קשר לשוויון אזרחי.⁴⁵ פרופ' סעיד זיידאני אישר את הניתוח של שיפטן, אף פסע צעד אחד קדימה כאשר מתח ביקורת על התכחשותה של ישראל לעובדה כי "הפלשתינים הישראלים" הם מיעוט לאומי נפרד. הוא קבע חד-משמעית כי אפילו תהפוך ישראל לדמוקרטיה ליברלית אמיתית על-ידי ביטול אופייה היהודי-ציוני, הבעיה של הרוב הלאומי הפלשתיני לא תיעלם. ישראל לא תהיה דמוקרטיה, אלא אם תעניק צורה כלשהי של ממשל עצמי או אוטונומיה עם זכויות קולקטיביות למיעוט הפלשתיני שבתחומה. לדעתו, הדבר יהיה כרוך גם בהקמת "שטח שיפוט".⁴⁶

עדל מענה⁴⁷ ומוחמד דחלה⁴⁸ מארגון "עדאללה" המוקדש להגנת זכויות האזרח של ערביי ישראל - הדגישו את השינוי שעברו ערביי ישראל בדרישותיהם ובתביעותיהם: מעבר מדרישות לזכויות אזרח אינדיבידואליות לאזרח הערבי - אל התביעה לקבלת זכויות קולקטיביות אזרחיות, מדיניות, כלכליות ותרבותיות, להם זכאי כל מיעוט לאומי.

להערכתם של גאנם ואוסיצקי-לזר, סיכווי של מצב זה אינם מעודדים. ערביי ישראל מכירים בקיומו של פער גדול ובלתי-ניתן לגישור בין שאיפותיהם להכניס שינויים באופייה, במטרותיה ובמדיניותה של מדינת ישראל, לבין הרצון של הרוב היהודי להסכים לשאיפותיהם.⁴⁹ כפועל יוצא, הם רואים את העתיד הקרוב כסדרה מתמשכת של התנגשויות, הנובעות מתוך אי-ההסכמה היסודית:

ההפוגה באלימות והשקט השורר מאז [מהומות אוקטובר], מעידים על הבנה ופחד של ההנהגה של הציבור הערבי נוכח תגובתם הקשוחה של המשטרה והשלטון, יותר מאשר על שלוה והשלמה עם המצב.⁵⁰

⁴⁴ יום עיון בנושא "המיעוט הערבי בין ישראל לפלשתינים", מרכז משה דיין ללימודי המזרח התיכון ואפריקה, התוכנית לחקר הפוליטיקה הערבית בישראל, אוניברסיטת תל-אביב, נובמבר 12, 2000.

⁴⁵ דן שיפטן, הרצאה ביום העיון, נובמבר 12, 2000.

⁴⁶ סעיד זיידאני, "בצל האירועים: תפיסה עצמית משתנה", הרצאה ביום העיון, נובמבר 12, 2000.

⁴⁷ עאדל מנאע, "סדר יום לאומי חדש", הרצאה ביום העיון, נובמבר 12, 2000.

⁴⁸ מוחמד דחלה, "בין זכויות אזרחיות לזכויות לאומיות", הרצאה ביום עיון, נובמבר 12, 2000.

⁴⁹ גאנם ואוסיצקי-לזר, עמ' 20.

⁵⁰ גאנם ואוסיצקי-לזר, עמ' 22.

מסקנות

כדי להבין לאשורו את העימות הישראל-ערבי, יש לראות בו קונפליקט בזעיר אנפין של עימות הטומן בחובו נושאים שמעל ומעבר לישראל, עימות בעל השפעה קיומית גם עבור העולם המערבי. ניתוח הסכסוך הישראל-ערבי במנותק ממקורותיו האיסלמיים והאימפריאליסטיים, לוקה בראייה צרה ומוגבלת מאד של מהלך האירועים. התעלמות מהשלכותיו על החברות הדמוקרטיות המודרניות בעולם היא רשלנות.

הפונדמנטליזם האיסלמי קורא תיגר על העולם המערבי כולו, וישראל היא רק אחד משדות המערכה שלו. אין זו בעיה ישראלית בלבד, אלא אתגר לכל העולם הלא-איסלמי. עובדה זו נחשפה בקונגרס העולמי האיסלמי בחרטום בשנת 1993, כאשר חסן אל-טוראבי, מנהיגה הרוחני של סודן, חָבַר אל איראן ויחד הם הכריזו על מחויבותם לייסודה של הגמוניה איסלמית על כל "דאר-אל-אסלאם", ובסופו של דבר, על כל מקום בו גרים מוסלמים.⁵¹

באותה ועידה הוקדשה תשומת לב מיוחדת למה שנתפש כדיכוי של מיעוטים מוסלמים באירופה המערבית ובארה"ב. במהלך נאומו, הדגיש טוראבי כי הקונגרס "מעניק עדיפות עליונה להגנה על המיעוטים המוסלמים שלנו באירופה ולהגנה על נוכחותם וזכויותיהם, כדי שיהיו סמל לאיסלם שם ויגנו על ענייניהם של המוסלמים".⁵² הכרזה זו חייבת לעורר עניין לגבי אירופה המערבית, משום שהאשמת ישראל בקיפוח ובדיכוי המיעוט הערבי-ישראלי שלה, הוכח כנשק רב-עוצמה בתוך מגוון האמצעים שהופעלו לשלילת הלגיטימציה שלה.

הגדרתו של הסכסוך הישראלי-פלשתיני כמלחמה על גבולות היא מטעה ומסוכנת. היא מובילה למסקנות שלא זו בלבד שאינן פותרות את הסכסוך, אלא אף מחמירות אותו ומסכנות את קיומה של מדינת ישראל. זלזול בחשיבותם של הגורמים הדתיים המובְּנִים בתוך הסכסוך הישראלי-פלשתיני הוא לא יותר מאשר הפגנת בורות וחוסר הבנה מוחלט בנושאים האמיתיים הטבועים בסכסוך. לדידם של הפונדמנטליסטים המוסלמים, הסכסוך הישראלי-פלשתיני הוא ההיבט הטריטוריאלי של השטע הבלתי-ניתן לאיחוי הנפער בין איסלם לבין יהדות. זהו קרב לחיים ולמוות, אשר אין ליישבו על-ידי ויתורים טריטוריאליים אלא רק על-ידי חורבנה של מדינת ישראל, משום שעצם קיומה של ישראל הוא עלבון שאין לו כפרה. "לא גבולותיה של ישראל הם הסיבה לעוינות הערבית... אלא עצם קיומה".⁵³

התנועה האיסלמית הישראלית מפנימה את הרעיונות הללו, למרות האיתותים המשתמעים לשתיה פנים שהיא משגרת אל הישראלים. מנהיגיה של התנועה מדגישים את הפרגמטיזם שלהם ואת העובדה שתנועתם מכירה בקיומה של ישראל, ובו בזמן הם מחנכים מוסלמים לשנוא את היהודים, את היהדות ואת ישראל, ולשאוף לחורבנה של מדינת ישראל.

**

ביסודה של התביעה הפסקנית של ערביי ישראל לשוויון טמונה המטרה של שלילת זכויותיה של האוכלוסייה היהודית בישראל. דרישה זו היא שערורייתית במיוחד, לאור עמידתם העיקשת לקבלת

⁵¹ Yossef Bodansky and Vaughn S. Forrest, "Islam versus Christianity and Its Eastern Salient: Israel, House Republican Task Force on Terrorism", downloaded from the internet.

⁵² שם.

⁵³ Arie Stav, "Yitzhak Rabin: '...Palestine Will Rise Upon the Ruins of the State of Israel'", ACPR Policy Paper No. 73, January 2000, p. 15.

אוטונומיה תרבותית ומוסדית במסגרת מדינת ישראל ומימוש הגדרה עצמית לפלשתינים במדינה פלשתינית. כניעה לתביעות אלו תיצור את התנאים להקמתה של מדינה פלשתינית "מִן אל ים". התוצאה הבלתי-נמנעת של תהליכים אלה תהיה ביטול הישגיה של התנועה הציונית; היהודים שוב יהיו חסרי מדינה, תלויים, חסרי אונים, מטרה קלה. ההתפשטות הדמוגרפית-גיאוגרפית המרחבית של ערביי ישראל מעוררת שאלה קיומית נוספת לגבי ישראל. האם יכול מיעוט, המשיג רוב דמוגרפי בתוך אזור מוגדר בתוך מדינה ריבונית, לדרוש את הזכות לשלוט באותה המדינה? שאלה זו מקבלת משמעות-יתר כאשר תביעה זו נתמכת על-ידי מדינה שכנה, המעלה דרישות סיפוח חדשים לבקרים.⁵⁴ מתוך פעולותיהם ומתוך הכרזותיהם, ברור למדי כי מנהיגיהם של ערביי ישראל נאבקים למען מעין-הפרדה מישראל ויצירת התחברות עם הישות הפלשתינית. ניסיונות לכפות על ישראל להיכנע לדרישות אלו, יוצרים תקדים מסוכן עבור ארצות אחרות הנמצאות במצב דומה, במיוחד לאור העובדה שישראל איננה המדינה היחידה המאוימת באוטונומיה טריטוריאלית מצד מובלעות לאומיות הומוגניות.

היחסים השבריריים בין יהודים בישראל לבין ערבים טבועים במהות של הסכסוך הישראלי-פלשתיני. כל הנושאים תלויים זה בזה וקשורים זה לזה, וספוגים ברגשות דתיים ולאומיים. הצגת התזה, כאילו וויתורים ישראליים בחזית הפנימית או בחזית החיצונית הם הם שיפתרו את הסכסוך הישראלי-פלשתיני, היא דוקטרינה מנותקת מן המציאות, חסרת אחריות ומסוכנת לקיומה של ישראל.

Raphael Israeli, "From Bosnia to Kosovo: The Re-Islamization of the Balkans", Ariel Center for Policy Research, Policy Paper Number 109, November 2000, p. 25. ⁵⁴